

III

NORGE, I VERDEN, i 2014(?)

“Vidh hæfilegt hitstig breytist egg í kjúkling. En enginn hiti getur breytt steini í kjúkling, af því adh undirstaðhan er önnur.”

3.1. Penn og papir -

Tilbake til Norge, nå. Men denne gangen er det alvor. For nå snakker vi om delen Norge, i helheta Verden.

Vi har ikke glempt den norske samfunnsstrukturen! (Med sin økonomi, sine organisasjoner, sin ideologi, Flagget, NM på skøyter osv.) Alt dette skal vi gå ut fra. Og (delvis) slåss for å ta vare på!

Men. Samtidig er utgangspunktet vårt at:

- De viktigste forutsetningene for utviklinga i Norge vil bli skapt av utviklinga utafor Norge.
- En stor del av politikken blir kampen om åssen vi skal “oversette” de endringene som velter inn over Norge utafra.

Hvis vi altså skal lage ei dagsorden for Norge i 2014.

- Så må vi være klar over, at “papiret” vi “skriver på” er norsk.
- Men “punktene” vi skriver opp, kommer uavvendelig inn over oss, fra Verden.

3.2. Økonomien?

La oss begynne med å snakke om produksjonen, igjen.

Jeg regner altså med at den norske datarevolusjonens 5. fase har rulla og gått en stund (og kanskje er en eller annen 6. fase, som jeg ikke skimter klart, igang).

hilsen til ...

Norge er totalt Netta. For personlig bruk dominerer trådløs kontakt. Telefoni vokser sammen med post, radio, fjernsyn, presse (informasjonstjenester) banktjenester og pengeoverføring, fjernsalg (bestillinger, valg av varer) osv.

Store mengder av (papir- og mynt-)pengestrømmen er vekk. Mesteparten av papirposten. Transportmønstret har endra seg. Storbyene har begynt å skrumpe.

Automatisk småproduksjon av ting, enten for lokale markeder, eller privat, utafør markedet, har for alvor tatt markedsandeler fra stor masseproduksjon/serieproduksjon.

Deler av den tradisjonelle storproduksjonen som likevel eksisterer kan være politisk trua, dersom Kunstige Naturkatastrofer fører til undergravning av storindustriene de eksporterer til (fx norsk aluminium til bilindustrien.)

Hva med olja? Det har vært vanlig å regne med at oljealderen holder så lenge Norge har olje. Ja, kanskje.

Men oljeprisene kan åsså falle, pga fx:

- mindre fly- og biltransport som følge av fjernarbeid m.m.
- datastyrt prosesser som krever mindre energi
- nye gjennombrudd i energiproduksjonen.

Rutinearbeidet er på vei til å bli marginalt, ikke bare i industri, men i kontor, handel og mye sørviss. I alt som ikke krever menneskelige beslutninger og/eller menneskelige ansikter. (Jobbene som krever intelligens holder til seinere i århundret. Gjetter jeg.)

Sjefsskiktet femininiseres, fordi jentene har gått forbi gutta i høyere utdanning. Derfra får de de dårligst betalte sjefsjobbene i Stat og Kommune. Så blir de hodejega til sjefsjobbene i firmaer som trenger god kontakt med Stat og Kommune.

Fjernarbeid har utvikla seg både i omfang og innhold ("jeg gjeter rein over hele landet" - "jeg lærer bort fiolin overall").

Gir dette oss samtidig et bilde av hva slags samfunn et sånt Norge er blitt? Nei.

Fordi: Det er bare ei skisse av visse sider av teknologien og organiseringa av arbeidet. Det sier ingenting om hvem som har kontrollert bruken av teknologien og bestemt over den nye utviklinga av samfunnet.

3.3. Økonomi for hvem?

Et viktig spørsmål er bl.a. om åssen Norge tok seg fram hit?

Fra en teknologisk og kulturell synsvinkel ser det ut til at teknologien vil spre seg FORT og TIDLIG i Norge, bl.a. fordi landet er:

- rikt, med et høyt privat forbruk
- teknologisk snobbete (folk vil ha nye bokser, på jobben og privat)
- har ei lita og homogen befolkning.

Det gjør det mulig å om ikke fullt ut planlegge, så i stor grad påvirke når en del viktige endringer kommer, eller i hvert fall planlegge for virkningene av dem.

Fx: Hva gjorde Norge (her med vilje vagt definert, som ei blanding av “noen”, “regjeringa”, “vi”, “folket” osv.) da teknologien avskaffa massevis av gamle jobber?

For datarevolusjonen vil gjørra det. Ideen om at “investeringer i ny teknologi vil skape nye arbeidsplasser på det frie markedet.” er i denne fasen 180 grader feil. Tvert imot: Ny teknologi på markedet dreper jobber! (Det er bl.a. derfor den er lønnsom!)

Det betyr ikke at det er mulig å stoppe eller sperre ute ny teknologi. Men det betyr at jobbene som blir borte, må erstattes av nye, som blir skapt gjennom politiske beslutninger, utafor og på tvers av den spontane utviklinga i markedet.

Gjorde “noen” det?

De tradisjonelle posttjenestene fx. Da de skrumpa kraftig inn som en følge av at snegleposten forsvant. Betydde det at tusener av gutter og jenter på Posten fikk en fot i rævva? Eller fikk de nye jobber med et fornuftig innhold (som fx. å utvikle kontakt med menneskene som bor langs postrutene)?

Har Norge opprettholdt et økonomisk og sosialt subsidiesystem som har

hilsen til ...

bevart spredd bosetting? Eller har post og andre tjenester fått lov til å bryte sammen, slik at det førte til ei ny, svær bølge av avfolking og sentralisering?

Blei forandringene gjennomført i et Norge som var totalt liberalisert, internt og eksternt? Er infrastrukturen for Nettet (telefoni, sentrale baser osv.) solgt ut til internasjonale, kommersielle interesser?

Eller har den norske staten opprettholdt noen slags kontroll, og vært med på en fornuftig sosial styring, av rammene for det nye Nettsamfunnet?

Skjønnte noen med makt over økonomien i Norge at sånn styring var viktig?

I så fall: Når brøyt denne forståelsen gjennom? Hva gjorde de da, og hvilke hjelpemidler har de (igjen)?

Om, og når, disse valga blei gjort, vil være med på å bestemme om dagsordenen i 2014 settes for en høyteknologisk kyberpunk-slum eller et relativt sivilisert land, der det er mulig å jobbe for framskritt

3.4. Kyber-demokrati

Data er ikke bare teknologi, som en hvilken som helst tremassefabrikk. Data er åsså innhold. Bl.a. menneskelig kommunikasjon. Det omfatter fx demokrati, kulturpolitikk, skolepolitikk, kunst -

Demokrati, først. Det betyr bl.a. beskyttelse av samfunnsborgerens demokratiske rettigheter. Her får vi trøbbel.

Fx blir personvern, i betydninga muligheten for å skjule opplysninger, i praksis umulig. (Det blir alltid mulig å finne ut at du skaut mora di som 5-åring, og havna på galehus etterpå.)

Sånn er det bare: Fins det spor av denne historia, kanskje i avisene (sjøl om du var uten navn), så blir det alltid mulig for den som vil å finne deg. Det kan vi ikke unngå, uten å nekte avisene å nevne saka. Men åssen kan vi beskytte deg som individ da? Vi må skape nye metoder, nye regler og rettigheter.

Et nøkkelspørsmål i alt demokrati er borgernes rett til informasjon. Mest snevert betyr det informasjon om alt staten driver med - alle vedtak og "papirer" (enten de er på papir eller ikke) som har med deg eller andre å gjørra. Videst betyr det biblioteker. Tilgjengelige for alle, gratis og med rikt innhold.

Sørge Norge for disse sakene i god tid, på vei inn i Nettevolusjonen? Fikk “noen” gjort vedtak som sikra borgernes rett, deres praktiske tilgang og bibliotekenes blomstring?

3.5 Kyber-pedagogikk -

Skoler og pedagogikk er sjølve renninga i oppbygginga av det moderne, siviliserte og demokratiske Norge. (På stortinget i Bergen i 1814 var det en fornuftig biskop i Norge som pekte på det. Han slo fast at barneskolene hvilte på prestenes samvittighet - “og ettersom de ikke har noen samvittighet, har vi heller ingen skoler”. Det blei retta på i de neste 100 åra.

Men skal skolene fram til 2014 utvikle pedagogikk for å få alle unger til å beherske Nettet? Fattig og rik, jente og gutt, i Bamble og på Bygdøy? Å få til det er sosialpolitikk, distriktspolitikk, kvinnekamp, klassekamp osv - men dessuten jævla lurt for industrien, “næringslivet” trenger det.

Mens jeg skriver dette fikk jeg nettopp nyheten om Hernes’ ikke-vedtak. (Hva med hans samvittighet?) Lurer på hva gutta i Bergen hadde sagt, for 186 år sida.

3.6 - og Kyberkunst -

Kunst, nå. Tidligere teknologiske revolusjoner har ført til en enorm økning av UTBUDET av kunst, internasjonalsert kunsten, forminska kulturelle klasseforskjeller.

Ny teknologi har sjelden avskaffa tidligere kunstneriske uttrykk (sonetten, oljemaleriet, pianoet, kasseteatret) men heller lagt til nye: Foto, film, cd-plata ...

Vi kan skimte nye kunstneriske uttrykk - kanskje enorme antologier (alt av Beethoven, alt vi veit han hørte og alt han kunne ha hørt) - tredimensjonale skulpturer som du vandrer inn i, og som forandrer seg rundt deg - teaterstykker der du spiller sammen med hundrevis av andre som er spredd over hele verden ...

Men hva de viktigste uttrykke vil bli, og åssen de vil endre folks bruk av kunst, kan ingen vite på forhånd.

hilsen til ...

Derimot ser vi at spredninga blir annerledes. Privat eiendomsrett til intellektuelt arbeid som kan kopieres, vil bli umulig. Så hva skal kunstnera leve av? Åssen skal kunsten spres? Alt sånt krever debatt, løsninger, fornuftige beslutninger.

Som helhet handler det om det i 2014 vil være grunnlag for å drive politikk for innhold, og ikke bare form i Kyberrommet -

- innhold for unger, pedagogisk innhold, høykulturelt innhold, folkelig innhold, demokratisk innhold, informasjonsinnhold, all slags innhold -
- Mye innhold som kan mangle, hvis innmaten skal redigeres ut fra rein kommers, av de amerikanske eiera til TVTUTÅKJØR

3.7. Storebrødre, om 18 år ...

Hva bestemmer hvilken politikk Norge ("vi, regjeringa, folket, noen") vil kunne føre på disse områdene i år 2014?

Sjølsgt kamper i Norge - politisk kamp, økonomisk kamp, kulturkamp. Men åsså Norges internasjonale forbindelser.

Kampen om teknologien betyr åsså et sterkt press for at Norge skal legge seg flatt, og la digre internasjonale selskaper ta over det norske markedet. Eie og styre noe som på en måte er maskiner, som strekker seg fra landsende til landsende. Det er en politikk for forslumming og skrotkultur.

Men alliansene "vi" (Norge) er i, vil åsså være med på å bestemme muligheten for å si nei til ting.

Så la oss se på Norges mulige Storebrødre, i 2014, i en verden som har forandra seg:

3.8. Fem faktorer:

- USA
- Russland
- Europa
- Det Økonomiske Asia
- Den Fattige Verden.

- USA er sannsynligvis ute av Europa og har ei mindre internasjonal rolle. I internasjonal politikk vil Norge måtte gi opp den enkle utenrikspolitikken som ble ført fra 1950-95, som grovt regna handla om å gjøra som USA sa.
- Russland er (hvis Russland fins) forhåpentligvis et stabilt land (men kanskje ikke), forhåpentligvis en grei nabo (men kanskje et aggressivt diktatur). 18 år er fryktelig lenge i Russlands historie nå, uhyre mye kan ha skjedd. Men jeg frykter at et stort Russland vil fortsette å være en slitsom nabo.

3.9 Vil Norge gå inn i EU?

- JA, hvis

- EU klarer å stabilisere seg
- Norge går gjennom økonomiske og sosiale kriser, som demobiliserer motstanden
- Det oppstår et nytt, truende Russland.

- NEI, hvis

- EU går inn i alvorlige indre kriser
- Trekkes inn i militære eventyr
- Norge fortsetter å gå økonomisk bedre enn EU.

- Jeg tipper NEI, fordi

- Det ser ut som om Russland går i retning nye indre tilbakeslag og ytre kriser (i Ukraina, Sentral-Asia osv.).
- Militære “internasjonale politinngrep” fra EU virker sannsynlig.
- Maastricht-prosjektet, spesielt valutaunionen, og utenrikspolitikken vil skjerpe økonomiske, sosiale og politiske motsigelser i EU.

hilsen til ...

Det kan bli slagsmål og spetakkel og skyting i gatene ... Jeg gjetter at EU går i oppløsning før år 2020, og er lite attraktivt i 2014.

3.10. Asia

I Norge er det vanlig å betrakte Asia som fjernt. Men i begynnelsen av neste århundre kan Asia innta ei stadig mer dominerende rolle, økonomisk sett.

Asia vil åsså, fra en økonomisk synsvinkel, komme stadig NÆRMERE pga Nettet. EUs nåværende politikk er å holde Asia ute av Europa. Norge blir nødt til å velge mellom å føre EUs (økonomiske) Asiapolitikk eller sin egen.

3.11 Det Fattige Sør

Norge vil FORTSETTE å være et ekstremt attraktivt mål for innvandrere fra den fattige verdens militære og økonomiske kritesoner

I tillegg til presset fra "Svarte Negre", kan kriser i Øst føre til nye kjempebølger av "Hvite, Blåøyde, kanskje tilmed Norsktalende" Russiske Negre.

(Alt dette forutsetter FRED i vårt hjørne av verden, at Norge eller nærområder ikke blir trekt inn i katastrofalt ødeleggende KRIGER. Men det er slett ikke sikkert.

3.12 Ei oppsummering

av mulige dagsordener i året 2000:

(Forutsatt FRED), mener jeg vi kan skimte to forskjellige alternativer - eller kanskje heller, to ender av et spektrum, med ei bue av muligheter mellom

3.13. ENTEN:

- liberalisme, kapitalistisk anarki, sammenbrudd.

Ingen demokratiske, sosiale, kulturelle eller nasjonale hensyn har definert utbygginga av Nettet.

- Skoledata? Fikk fylker og kommuner som hadde god råd.
- Nettinga av heimene blei overlatt til kabelskurker og supermarkedskjeder som ville selge pizza og Rambo 3.
- Alle viktige databaser blei bygd av kommersielle leverandører for pengesterke brukere, som definerte hva som skulle koste penger (ut fra prinsippet om at “klart alt skal koste no”!)
- Distrikter og arbeidsmarked i fritt fall:
- Posten nedlagt, utbygdene uten bank, varetransport osv.
- Distrikts subsidier fjerna, konsentrasjon av ungdom og ledige i 5 storbyer
- Ingen storstilte forsøk på å holde arbeidsledigheta nede med alternativt arbeid
- Befolkninga demoralisert, landet som et “høyt teknologisk stykke 3, verden”, et stykke drivved i fjæra, objekt.
- Organisasjonene råtner opp, folk vender rævva til politiske og sosiale spørsmål, trekker seg ut av de politiske prosessene (som de oppfatter som irrelevante).

Skrotkultur, skrotpolitikk. Populistiske massemediahelter, høyrepopulisme, kriser møtt av rop på tradisjonelle verdier, sterk stat, sterk mann, uten at det har stort anna betydning enn avskaffing av legalitet og rettigheter, overgrep og vold.

3.14. Festung Norwegen

Innafor ei sånn ramme kan vi åsså forestille oss at Le Pen-Calle Hagen-ideer kan bli dominerende i perioder:

hilsen til ...

Identifikasjon med “Festung Nord” mot “Den Sorte Bølgen Fra Syd”.

Det er tenkelig åsså innafor EU, i allianse med beslekta hvit-rasistisk-kristne EU-ideologier.

En annen skrekkvisjon: La oss si at oljeprisen holder. Norge blir en rik rentier-nasjon som lever godt videre på sine investeringer i Vietnam, Nigeria, ex-Sovjet osv.

Tradisjonell politisk struktur, velferdsstatsordninger osv, “fryses”. Et folk av proletarer i samme betydning som i Romerriket (altså statspensjonister!) lever relativt feite liv, økonomisk overrisla av oljerentene, men uten de gamle jobbene.

Da åsså kan jeg tenke meg ei fast sammenslutning av Nasjonen rundt Vårt, Vi som reiser på Første Klasse, mot De andre, De Mangefarga, Fattige Negrene Der Ute. Dette alternativet er noe høyt teknologisk svineri. Den norske politiske dagsordenen i 2014 blir, under disse vilkåra, en møkkadagsorden.

3.15. ELLER

- Det motsatte alternativet, som er at

- Nettet blei bygd ut innafor fornuftige demokratiske, sosiale, kulturelle og politiske rammer:
- Alle fikk billig tilgang (i første omgang, gratis tilgang for 1 million i skolesektoren).
- Alle fikk hjelp (Onkel på bøgda fikk hjelp til å få banktjenester og E-post, hjem i stua, til rimelig pris og i kulturelt forståelig form).
- Systematisk utvikling av gratis informasjon om staten, kommunale tjenester osv., elektronisk innsyn overalt.
- Demokratiske diskusjoner og bevegelser fikk herje fritt.
- Bosetning, sosiale strukturer og arbeidsmarkedet blei holdt oppe, “på kunstig vis og gjennom subsidier”, gjennom Nettrevolusjonens tidlige faser.
- Nå holder en ny, lokal økonomi på å utvikle seg. Folk bor spredt og

kvikksølv!

høster fordelene av det i den nye økonomiske situasjonen, fordi de bl.a. handler i samsvar med Lundteigens gamle (men nå svært praktiske) forslag og “produserer vaskemaskiner i Norge”. Kanskje de ikke lager hele, nye maskiner, men bare reservedelene til de gamle - hjemme, på verktoybenken, i hver avkrok og på hvert nes.

- Den materielle varehandelen går faktisk ned, bl.a. over landegrensene, fordi det er mer effektivt/lønnsomt å flytte informasjon (fx design) istedenfor materie, og dytte materie på informasjonen lokalt.
- Der går nå an å reise spørsmål om ei avbyråkratisering av staten, overføring av statlige oppgaver til dugnad på Nettet, ut fra at dette nå er mulig både teknologisk, kulturelt (ut fra utdanning) og økonomisk (ut fra overskudd på arbeidskraft).

Innafor ei sånn ramme kan vi forestille oss at tradisjonelle norske fordeler, som

- sterkt lokalt demokrati
- stor grad av frivillig organisering og aktivitet
- egalitær ideologi kan overføres til det forandra samfunnet, og tolke og forme de sosiale endringene.

Ei sånn dagsorden oppfatter jeg som ei fornuftig dagsorden for et sivilisert land, der det går an å jobbe meningsfylt for historiske framskritt.

3.16. TRUR jeg,

at noen av disse dagsordnene, i reinform, BLIR den virkelige norske dagsordenen i 2014?

NEI!

hilsen til ...

Nawoord

”det er bedre å rope i skogen enn å ikke rope i det hele tatt?”

(i)

Jeg har sagt at alt jeg har skrivi her var jug.

Men om det nå er sant at jeg juger! (og det altså er jug at det er jug, akkurat som hos greker'n!) sånn at det jeg har skrivi her, er litt sant, i hvert fall på NOEN viktige områder:

Da vil jeg peke på MANGELN PÅ RELEVANT DEBATT

(ii)

Fx en SOSIAL DATADEBATT. Jagland og Solheim sier (i 1995) for første gang at “data er viktig”. Ja, men åssen?

Nødvendigheten av å diskutere Data-DEMOKRATI: Tilgang til info, rettigheter for samfunnsborgere.

Viktigheta av Data-PEDAGOGIKK - i skolen, i hele samfunnet. Data er ikke først og fremst bokser, men først og fremst mennesker i kontakt med bokser. Den industrielle datarevolusjonen er en sosial revolusjon som handler om å gjørra mennesker i stand til å bruke teknologien på sine premisser, FOR SEG.

Og data-KULTURDEBATT: Hva skal ligge på Nettet av kulturtilbud?

(iii)

Nødvendigheten av en data-SYSSSELSETTINGSDEBATT: Hva slags jobber oppstår med Data? Og hva slags jobber ønsker/trenger Norge, “samfunnet”, “vi”?

Hva slags jobber oppstår IKKE og hva vil vi gjøre med det? Når skal vi begynne å planlegge for de jobbene markedet IKKE skaper? Eller skal vi gi blaffen i dem?

Og en data-BOSETNINGSDEBATT! Åssen skal vi planlegge for et samfunn der de fysiske sentrene vil bli uinteressante?

Og en data-SOSIALDEBATT: Hva med forholda mellom mennesker, som endrer seg, bånd som forsvinner når den tradisjonelle arbeidsplassen damper bort, osv.

(iii)

Og en STRATEGISK ASIA-DEBATT. Hvis Asia blir den økonomisk viktigste delen av Verden tidlig i neste århundre. Er det da lurt av Rune G å avskaffe morsmålsundervisninga i urdu/hindi (Verdens 3. største språk) i Osloskolen, bare fordi Calle vil knulle med noen nazister? Eller er norske borgere som behersker hindi, vietnamesisk osv. en viktig ressurs i år 2010? (Burde kanskje NHO kreve at åsså blonde Ola- og Kari-er lærte urdu på skolen?)

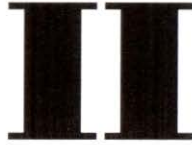
Og en STRATEGISK RASISMEDEBATT. Innvandringa fra SØR vil fortsette, i 10 år og 30 år! Det er fint å ta moralsk avstand fra Calle Hagen (og ekkelt å sleipe seg opp til ham, som populist i DNA har gjort siden 1987). Men det er nødvendig å komme lengre, og stille handlingsparoler som gjør fortsatt rasisme UMULIG:

Bland ut det norske folk? Ei pakkis som Landslagsspiss! En neger i alle hjem! Ei vietnamesese som statsminister?

HEI NORGE:

DEBATT ELLER FALLITT!

Tom side

DØR HØYANGER?

tanker om byen, arbeiderklassen,
kunstnera, - og aluminium

(juni - september 1995)

dør høyanger?

1. innledning

En vakker junidag 1995 var jeg på Høyanger og snakka.

For meg, som provinsgutt fra Oslo, var det en stor opplevelse. Det var første gang jeg var i denne industribyen (-bygda?) - et trangt sted mellom fjord og fjell, «der ingen skulle tru at nokon kunne bu», om du så på det med øyne som er vant til Østlandet.

Høyanger er sjølsagt et resultat av det svære, storslåtte historiske eventyret, industrireiseinga i Norge etter 1905. Da blei nettopp sånne fantastiske steder til - byer som Høyanger og Rjukan, som vokste opp av jorda ikke på århundrer (som fx Kongsberg og Røros) men på et øyeblikk!

Og dette miraklet blei betalt av et utrolig, heltemodig, ødeleggende og imponerende slit. Arbeidet, motet og intelligensen som er lagt ned i stedet var det som slo meg mest,

- både når jeg gikk langs elva og på veiene neri sentrum,
- på tur rundt fabrikken (der jeg heldigvis hadde en historiebevisst, erfaren arbeider som viste meg rundt) - og på vei til fjells en solrik kveld, med en arbeidsbane som gikk stupbratt oppover fjellsida, og skremte vettet av en flatlandsfyr med høydeskrekk, samtidig som det ga et uforglemmelig inntrykk av det monumentale ARBEIDET.

Et spesielt fargeskjær lå over denna turen, for meg, fordi det industrieventyret som Høyanger var en del av, nå er over.

Sola går ned over den gammaldagse storindustrien. Så hva med Høyanger? Hva med stedet? Hva skal arbeidsfolka leve av, kan byen deres overleve?

Det er no'n tanker rundt detta jeg har skrivi ned her.

2. diskusjonen

Her skulle jeg snakke, på et seminar om kunst ... og aluminium ... og arbeid ... og framtida.

En vanskelig jobb. Fordi min oppgave var å være en slags optimistisk Pandora.

Pandora åpna (som dere husker?) kista som all verdens ondskap kom ut av. Optimistisk Pandora er altså en sjølmotsigelse - en umulighet, egentlig. Men.

Siden 70-åra har jeg, som arbeider og tillitsvalgt, debattant, data-journalist, foredragsholder for industrien og tilmed konsulent, jobba med spørsmål om datateknologi og framtida.

Jeg kan ingenting formelt om emnet (har ingen papirer, eksamener)... men jeg har etterhvert gitt ut ei bok, noen tusen sider artikler, og kommi med nok forutsigelser til at folk i bransjen som har p&p (penger & peil!) trur at jeg ofte har rett.

Og.

Jeg mener det er helt sikkert at det norske samfunnet nå står overfor ei veldig omveltning. Jobbene vil forandre seg (gamle forsvinner, nye oppstår), handelen, bosettinga.

Dette var det min oppgave å SI i Høyanger. Og det betyr sjølsagt - i verste fall! - å ringe dødklokker over byen.

Men mitt håp er at det skal fins no på Den Andre Sida - og at intelligensen, vilja, seigheta som bygde opp Høyanger for snart 100 år sida kan legge et nytt grunnlag for et fortsatt livskraftig sted i det neste århundret. Altså en Optimistisk Pandora.

Publikum for detta foredraget var - potensielt sett - 4 grupper:

I. Ledelsen på verket. De var ikke i salen.

II. Arbeidera/fagforeninga. Dette var en hverdag, gutta på bruket var på jobb, og fagforeningsfolka hadde viktige forhandlinger. De var altså heller ikke i salen, stort sett.

III. En gjeng tilreiste kunstnere. Mange av dem sa at de syntes synspunktene mine var spennende.

IV. Folk fra fylkes- og kommuneadministrasjonen. En ledende kulturbyråkrat sa etterpå, at han syntes det jeg sa var unyttig og uvirkelig, og ikke ga arbeidera noen praktisk inspirasjon til å gjørra no for å få byen til å

dør høyanger?

overleve. (Dette er ikke direkte sitat, men min oppfatning av det viktigste han sa.)

Denne siste reaksjonen er interessant og nyttig. Den er nemlig, mener jeg, helt kav gæren.

For det første fordi jeg HAR snakka om detta spørsmålet for fagforeninger i snart 20 år, og har mye erfaring med at fagforeningsfolk oppfatter denna diskusjonen som viktig og nyttig. (Store bissnissfolk å. Men det er et anna spørsmål.)

For det andre fordi en masse folk ikke skjønner - eller ikke VIL skjønne - hvilke endringer som er på vei. Derfor var det bra at denne karen uttrykte dette synet så klart og tydelig i debatten. Vi trenger å gå ut fra det og diskutere videre. FORDI:

- HVIS folk flest (fx i Høyanger arbeidere, tillitsvalgte, velgera, kommunen, politikera, bedriftsledera) reagerer sånn, og går ut fra at INGENTING virkelig nytt vil skje, og det er unyttig tull å diskutere det
- DA blir resultatet temmelig sikkert økonomisk og sosial katastrofe.

Hvis ikke Gud (eller noen med større makt og mere penger, fx Kjell Opseth) holder sin hånd over, og beskytter de som ikke vil beskytte seg sjøl.

Her skulle jeg egentlig referere hovedinnholdet i foredraget mitt på Høyanger i juni. Men fordi det viktigste for meg var nettopp denna reaksjonen etterpå, og diskusjonen vi stort sett IKKE fikk om det, skal jeg nå ikke bare gjenta noen poenger derfra, men åsså prøve å provosere til videre ordskifte.

3. mennesker, samfunn, teknologi

Historia til menneskeheten kjenner minst 4 svære, teknologiske revolusjoner som har forandra samfunnet fra topp til bønn:

- Jordbruksrevolusjonen, som i noen deler av verden starta for kanskje 10 000 år sida,

- Damprevolusjonen (den 1. industrielle revolusjonen), som starta rundt år 1800,
- Bensin- og elektrisitettsrevolusjonen, som var godt i gang rundt år 1900,
- «Datarevolusjonen» (It-revolusjonen, kommunikasjonsrevolusjonen osv. osv - kjært/fælt/svært barn har mange navn) som er i full gang før år 2000.

Når det gjelder teknologiske revolusjoner, er det viktig at vi forstår at hovedsaka ikke er MASKINER, men MENNESKER. De handler ikke om at noe blir finni opp (fx forbrenningsmotoren), men om at noen tar maskinene i bruk (fx at fiskere i Norge tar i bruk motor i småbåter istedenfor årer og seil).

For å forstå teknologiske revolusjoner, trenger vi altså ikke først og fremst å forstå teknologi (skjønt det er nødvendig). Det er VIKTIGERE å forstå forhold i menneskesamfunnet som gjelder bl.a. økonomi og kultur.

Det siste er aller mest undervurdert. Folk tar nemlig ikke i bruk maskiner BARE fordi de er billige eller «nyttige». De tar dem åsså i bruk fordi de passer inn et eller anna sted i kulturen (fx fordi det er mange småbåteiere langs Norskekysten) og fordi det fins et visst kulturelt nivå som gjør at folk kan beherske teknologien (det fins nok folk som har greie på motorer). Dessuten handler teknologi om drømmer, om symboler, om sosiale håp. (Enkelt uttrykt: Når ungdommer i Oslo går med mobilsvær i beltet, er det fordi de vil værre hippe og ønsker seg kjærster.)

Teknologisk REVOLUSJON snakker vi om når:

- en teknologi slår gjennom, på et helt område, og kanskje i hele samfunnet, RASKT. Jo raskere og mer omfattende, jo større revolusjon.
- dette teknologiske gjennombruddet fører til OMVELTNING av åssen (og hvor!) folk lever, produserer, handler osv. Jo større revolusjon i teknologien, jo mer omveltning i samfunnet.

dør høyanger?

I Norgeshistoria kjenner vi til åssen den første industrielle revolusjonen (dampen) utvikla Christiania fra en søvning småby med under 10 000 innbyggere fra år 1800 til en ti ganger så stor storby 100 år etter. Industrien, kystrutetrafikken, togene osv som var et produkt av den første industrielle revolusjonen, fikk byer til å vokse opp over hele landet, og slo svære høl i den gamle, nokså lukka bygdekulturen, som i deler av landet hadde vært temmelig uforandra i flere hundre år.

Den moderne norske politikken - med alt fra fagforeninger og målrørsløse til partier og politiske aviser - er et produkt av denne første industrielle revolusjonen.

Den andre industrielle revolusjonen skapte, som nevnt, på et øyeblikk byer som Høyanger og Rjukan ... Oslo vokste til ½ million, og et sluttprodukt blei fantastiske «byer» på søyler i Nordsjøen der det bodde og jobba like mange som i mange norske småbyer rundt år 1800. Bilen, flyet, elektrisk lys, samlebåndet, små motorer i alle hjem (vaskemaskiner, vifter, mixmastere), telefonen, radio, fjernsyn - alt dette skapte et moderne «BY-Norge» der sjøl de fjerneste bygder på et vis blei forstadskommuner til storbyene.

Sentraliseringa - statbyråkratiet's veldige vekst i det sjølstendige Norge, sammenslåing av kommuner, avfolkning av utbygder, suget etter å få ungdom inn til storbyene, sammenslåinga av bedrifter, og til slutt, det store støtet for å få Norge inn i EU - henger nøye sammen med utviklinga av den andre industrielle revolusjonen.

- Erfaringer fra disse tidligere industrielle revolusjonene og
- analyse av det norske samfunnet, økonomien og kulturen og
- kunnskap om teknologier som er på vei (under utvikling, eller allerede ferdig utvikla!)

gjør det mulig for oss, å til en viss grad forutsi hvorfor, åssen og når den neste teknologiske revolusjonen vil utvikle seg,

og

forutsi noe om hvilke virkninger den vil få i det norske samfunnet.

4. Tre brutale lovmessigheter

Det går an å slå fast flere lovmessigheter, som gjelder for industrielle revolusjoner. Jeg nevner bare enkelte av dem her:

- Teknologi bryter gjennom I SPRANG.

Utviklinga skjer IKKE jamnt, litt etter litt. I 1900 var det 3 biler i Norge. I 1920 var bilen brutt gjennom. I 1960 sto vi unger utafør butikkvinduene i Oslo og glodde på prøvebildet på fjernsynsapparatene. I 1970 var det iddiotkasse i nesten hver heim.

Månten etter at jeg var på Høyanger, i juli 1995, gikk Norge forbi Sverige og Finland og blei verdensleder i mobiltelefoner pr. innbygger. Hvem hadde trudd det for to år sida? Gjennombruddet var et skred, som begynte i (kan-skje) mars 95 - det skjedde altså lynraskt.

Den som trur at utviklinga skal gå langsomt og at vi skal få mange år på å forberede oss, når en ny teknologi først slår gjennom, ligger altså an til å få svinebank!

- Teknologi virker voldsomt på BOSETTING.

Alle tidligere teknologiske revolusjoner har FLYTTA folk i massemålestokk, raskt og brutalt.

JORDBRUKSREVOLUSJONEN flytta, i følge moderne historisk teori, hele folkeslag, når dyrkinga gjorde at folketettheten blei så stor at de rykka inn og koloniserte områder som før hadde vært brukt av jegere og samlere. Noen språkforskere mener at når språka har samme røtter fra Norge og England til Persia og India (indoeuropeiske språk) eller i store deler av det svarte Afrika (bantuspråk), så skyldes det at nokså små folk for mange tusen år sida oppdaga jordbruk, og dermed i veldig fart spredde seg over svære kontinenter.

HURTIGHETA i byutviklinga i Vesten i de siste 200 åra er godt kjent for oss. Akkurat nå skjer ei enda hurtigere utvikling i den 3. verden, der byer

dør høyanger?

som Lima (Peru) på 50 år vokser fra ½ million til (kanskje) 10 millioner. Før år 2000 vil (i følge FN-statistikk) et flertall av menneskeheten for første gang bo i by - i slumbyer i den 3. Verden. Denne utviklinga er skapt av bensinen og elektrisiteten.

Disse svære folkeforflyttingene har aldri vært FRIVILLIGE! (Utviklinga i Høyanger har vel åsså gitt eksempler på det?) Så da Ottar Brox for noen år sida sa, at det er SIKKERT at bosettningsstrukturen i Norge i framtida vil bli som nå, snakka han - tull.

- FØRST slår teknologien gjennom. Så går det noen år. SÅ kommer raset av samfunnsmessige omveltninger.

Eksempel: Bilen. Den hadde etablert seg rundt 1920, antallet biler vokste langsomt til 1950, så tok tallet virkelig av. Men etter 1950 (altså etter 30 år) begynte åsså utbygginga av SOVEBYER virkelig å skyte fart rundt storbyene (fx Lambertseter i Oslo), og tidligere småbyer/bygder forvandla seg til sovebyer (fx Lillestrøm utafor Oslo).

Det sosiale livet der blei prega av at folk jobba et anna sted og satt hjemme i stua om kvelden. Handelen blei mer og mer avhengig av at folk MÅTTE ha motorisert trillevogn for å gå i butikken. Det blei, som lastebileierforbundet sier, sånn at «Uten bilen stopper Norge!»

Det som skjer, er at folk FØRST vender seg til å bruke den nye teknologien «på gammaldags måte» (fx bil istedenfor hest i varetransport). SÅ oppdager de, etter noen år, at det går an å bruke den nye teknologien til å gjørra ting som før var umulig (kjøpe billig tomt langt på landet og kjøre til jobben, istedenfor å gå/ta trikken.)

Sånn vil, åsså i framtida, ny teknologi FØRST bli introdusert på jobben, i heimen, osv. Så «trekker utviklinga pusten» ... og så kommer ET RAS av forandringer.

5 Slutten på industrisamfunnet

Til nå har jeg nesten ikke nevnt ordet Høyanger.

Men alt detta handler om Høyanger. Fordi:

- Høyanger er et produkt av den 2. industrielle revolusjonen.
- Nå er den 3. industrielle revolusjonen igang.
- Det er klart, at den 3. industrielle revolusjonen gjør den 2. industrielle revolusjonens teknologi FORELDA. Den erstatter og slår ut produksjon bygd på den 2. industrielle revolusjonen.

Sånn er det bare. Dette er nå helt sikkert, helt klart!

Dette har ikkeno med mine ØNSKER å gjørra (som arbeider, meste-parten av mitt voksne liv, med 10 gode år ved bryggeriene i Oslo, som marxist, en som er stolt av den store rolla arbeiderne og deres kamp har spilt i Norge, og som fortsatt gjerne vil håpe og tro på arbeiderklassens historiske misjon).

Jeg kunne ØNSKE at jeg kunne stoppe denna utviklinga ... men her skjer ei verdensomspennende, verdenshistorisk utvikling, og i denna sammenheng er jeg ingenting. Ikke engang ei mus som pisser i motvind. Mine ØNSKER betyr altså NULL, glem dem.

Det avgjørende er denna TEKNOLOGISKE utviklinga:

- **RUTINEARBEIDETS FALL.**

Det betyr at datamaskiner, som IKKE er intelligente (intelligente datamaskiner fins ikke - ennå!), er istand til å ta over sånt arbeid som betyr å GJENTA OG GJENTA de samme arbeidsprosessene.

Såne arbeidsprosesser er typiske for SAMLEBÅNDSINDUSTRIEN. Dermed blir det mulig å erstatte MESTEPARTEN av de gamle industriarbeidsplassene i de rike landa - og tilmed i den 3. Verden! - med roboter og automatiske styringssystemer.

DENNE UTVIKLINGA ER ALT I GANG, OG DEN HAR KOMMI LANGT. En av grunnen til fattigdommen og kriminaliteten i de svarte

dør høyanger?

ghettoene i USA, er at svære mengder svarte industriarbeidere har mista jobben på grunn av roboter, og er kasta ut i varig arbeidsløshet. Liknende utvikling er tydelig i Skottland/Nord-England, de gamle industridistriktene i Frankrike, Wallonia i Belgia osv.

MESTEPARTEN av industriarbeidsplassene som fantes på 70-tallet (industisamfunnets topp i Norge) er åsså lagt ned. I et intervju jeg gjorde med fagforeningsfolk fra Jernbaneverste' i Lodar'n, foreslo de at de skulle bli museum - «for å vise turister og unger åssen det var den gangen folk jobba i industrin».

- FJERNARBEIDETS GJENNOMBRUDD.

Utviklinga av DATANETT er det viktigste som har skjedd i Norge på 90-tallet. Det jeg kaller B&B («Bissniss & Byråkrati!») er i 1995 gjennomtrengt av datanett, og E-post (elektronisk post) er på full vei til å ta over fra brev, fax og mange korte telefonsamtaler INNAFOR bedrifter og MELLOM dem.

Det virker nå klart at INTERNETT blir den (sosiale!) forma utviklinga av Nett i Norge kommer til å få i de nærmeste åra. Det er sannsynlig at det første store gjennombruddet for INTERNETT på hjemmemarkedet (i «Hus & Heim» eller H&H!) vil skje i 1996. Før år 2000 vil flere hundre tusen heimer væra knytta til INTERNETT.

Dette vil bl.a. trolig føre til ei svær krise for den norske POSTEN i de nærmeste ti åra. Vil vanlig postombæring overleve? Jeg frykter for at svaret er nei.

På lengre sikt peker detta mot at ARBEIDET kan flyttes vekk fra ARBEIDSPLASSEN.

Dette gjelder alt nå folk med TOPPJOBBER: Meklere, ledende saksbehandlere osv. behøver ofte ikke bo/jobbe på et spesielt STED for å gjørra jobben sin. Mye av den kan utføres over datamaskin og nett fra hvor som helst i verden!

(Alt utenom PERSONLIGE MØTER ... det er interessant å se at nå utvikles en mengde datasystemer med videokamera over skjermen, for å gi mulighet for å se - og bli sett - av den du snakker med.)

Men ikke bare toppjobber. Studenter får fx tilbud om INTERNETT for at de skal studere i heimen og avlaste overfylte lesesaler. Vi kan se for oss ei utvikling der fattige studenter IKKE flytter til byen og betaler i dyre dommer på hybelmarkedet, men isteden sitter hjemme i naustet hos mor i Vesterålen og studerer desperat.

Et anna eksempel jeg har hørt, er gamlehjem i Australia som overvåkes om natta, med video, av folk som er på jobb i India. Inderne er billige og våkne. Hvis noe skjer, varsler de den dyre (og sovende?) australske vakta. FYSISKE JOBBER kan åsså overføres. I datadivisjonen i Statoil fortalte de meg (i mai 1995) at de nå mente tida for store plattformer på overflata er FORBI. I framtida vil produksjonen skje fra anlegg på bønn, som er datastyrt fra land.

Etterhvert vil det bli GUNSTIGERE å flytte åsså dårlig betalte jobber VEKK fra byer der arbeidskrafta er dyr, og OVER til bygder/kriseramma steder der arbeidsløsheta er større og arbeid og hus er billigere. - Eller til LAND der alt er billigere ...

Mye av dette vil ta noen år. Derimot kan INTERNETT FORT føre til omveltninger i HANDELEN. Billig fjernhandel kan raskt bli en stor konkurrent til veldig mye lokal handel - og slå den ut.

Før år 2010 mener jeg det er SIKKERT at begge disse teknologiske utviklingstrekkene vil ha slått gjennom i Norge. Samlebåndsindustrien vil værre slutt! Svært mye (mesteparten?) av arbeidet vil flyte fritt rundt, uavhengig av sted!

6 Slutten på Høyanger?

Fins det no'n framtid for Høyanger innafor denna utviklinga?

Jeg kan'ke aluminium. Men enkelt uttrykt ser spørsmålet sånn ut, for meg:

Høyanger er et sted der det er (hydro)energi. Derfor lønte det seg å koke aluminium der. Mange fikk jobb i å bygge anlegga og fabrikken. Seinere har folk jobba med å laga aluminium og laga ting av aluminium.

Vil «det» fortsatt være lønnsomt å koke aluminium i Høyanger om 20 år? (Dvs: Vil «noen» (Storinvestorer) fortsatt finne at det er lønnsomt å fortsette

dør høyanger?

produksjonen DER, og ikke legge den til andre steder, evt. bruke energien til noe anna?)

Jeg veit ikke. Både fordi jeg ikke kan nok, og fordi utviklinga nå er så voldsomt raskt at det er vanskelig å forutsi NOE om teknologi. (Åssen vil fx de ulike metallmarkedene utvikle seg med nye kunststoffer som konkurrerer med metaller i tradisjonelt bruk? Hva med bilen? Hva med resirkulering? Osv.)

Jeg trur det er klokt av arbeidere og andre fornuftige Høyanger-folk å være klar over MULIGHETA for at det IKKE blir produksjon. Men i fortsettelsen går jeg ut fra at kokinga fortsetter, og argumenterer ut fra det. Vil det finnes mange JOBBER i produksjonen av aluminium på Høyanger, om 20 år?

Det trur jeg IKKE.

Ikke i rein, «dum» koking. Dette er sånne prosesser som før i vårt århundre krevde mengder av erfaren, dyktig arbeidskraft. Men som i begynnelsen av det neste kan automatiseres nesten fullstendig.

Ikke i samlebandsproduksjon, som fx utstempling av ræmner til boks. Jobbene her vil finnes noen år til, og det er sjølsagt viktig for fagforeninga å slåss for dem. Men før eller seinere blir det både lønnsomt å robotisere dem - og UMULIG å hindre det. For hvis ikke, kan produksjonen bare flyttes et anna sted, der investorene får gjørra hva de vil ... og da er den menneskelige arbeidskrafta utkonkurrert.

Høyangersamfunnet, som har vært bygd opp rundt ei hovedstolpe, står altså foran ei historisk krise. Denne stolpa blir i BESTE FALL ikke lengre i stand til å gi noe særlig mange jobber. I hvert fall i sin gamle form. (Og i verste fall KAN den forsvinne helt.)

Så hva skal folk gjørra, da?

Fagforeninga, skal den bare gi opp? Skal Høyangersamfunnet legge seg på ryggen og vente på å dø?

Nei, jeg mener ikke det. Men for å forklare hva jeg mener folk må PRØVE å gjørra, først en omvei.

7. Ny teknologi etter år 2000.

Et par viktige trekk ved den nye teknologien, sånn som den kommer til å stå fram når den virkelig har fått slått røtter og begynt å blomstre:

- «INDUSTRIELL LEGO».

Typisk for gammel teknologi var at styringssystemene var bygd akkurat til den enkelte maskina. (Ingen ville bruke en rattstamme til å styre ei vaskemaskin eller en elektrisk drill.)

Typisk for den nye blir at bilen, vaskemaskina, drillen, symaskina osv. alle sammen styres av (mer eller mindre) den samme teknologien. Det blir PROGRAMMERINGA som er forskjellig, tilpassa ulike jobber, ikke den FYSISKE utforminga av chips (eller hva det nå blir!) som gjør styringa.

- ALT BLIR KOPIER.

Bøker, cd-plater osv. er alt i dag synlige, fysiske kopier av usynlige datafiler, som fx kan være skrivi med magnetisme på en hard-disk. Dette veit vi, hvis vi tenker oss om. Den usynlige originalen er altså det viktige, boka og plata biproduktet.

Det samme gjelder alt nå en mengde maskindeler. De fins som usynlige datafiler, som styrer verktøymaskiner som lager usynlige kopier når vi trenger dem. Tannhjulet av metall blir altså et biprodukt, en kopi.

Alle ting som produseres industrielt (i motsetning til håndverk osv.) vil i framtida FØRST bli usynlig design, som blir lagra i et dataformat. Sykkelen din, kjolen din, tilmed huset ditt - så, i neste omgang, produserer roboter automatisk en kopi av denne designen.

- «UFD» (UENDELIG FRI DESIGN).

Produksjonen til nå har vært prega av at vi har hatt små kunnskaper, fx om materialers egenskaper og alternative måter å gjørra tinga på.

I bilen fx, var i hovedsak en slags motor kjent (eksplosjonsmotoren med

dør høyanger?

stempler). Noen effektiv elektromotor med batteri fantes ikke ... Et kjent materiale var brukbart til karosseri (stålplatt som kunne stemples - alternativet var tre og lerret).

Nå forskes det så mye at menneskeheten lærer like mye nytt på et år som på 10-år før 1940 og hundreår før år 1900.

Dette betyr at VALGMULIGHETENE blir mye større. (Vi kan alt nå produsere en bil med mange forskjellige slags motorer og i mange ulike materialer, i motsetning til i 1930).

Det at alt er design først, og systemer bygges opp av deler som er ferdig på forhånd («industriell lego») peker i retning av en produksjon der IDEENE om det du vil produsere blir stadig viktigere:

- Finner du på no, så kan du som regel få det til - på en eller annen måte. Det er det jeg kaller «UFD».

8 Nytt samfunn etter år 2000

Åssen blir dette samfunnet? Det er ikke sjølsagt! Teknologien bestemmer ikke samfunnsforma aleine!

På 30-tallet var teknologien i fx Norge og Nazi-Tyskland omtrent den samme. Men samfunnene var svært ulike - i hvert fall politisk ...

Japan, Saudi-Arabia, Island og USA er alle samfunn med omtrent samme teknologi, men nokså forskjellig samfunnsstruktur.

Noen motsetningspar:

- Desentralisering:

Det blir UVIKTIG hvor (svært mange av) jobbene gjørras. Rike folk som har valget, kan flytte FRA steder de ikke liker, TIL steder med vakre strender, skitrekk, skau og fjell, golfbaner ...

For lokale steder vil det føre til at mange gamle former for produksjon forsvinner, og at lokal småhandel kan bli slått ut. På den andre sida: Oslo og de andre store sentrene mister SINE viktigste fordeler i produksjonen.

Hva med desentralisert produksjon for salg? Eller hva med desentralisert, kanskje kooperativ, «hjemmeproduksjon» for eget bruk, isteden for å kjøpe inn ting?

For arbeidsfolk kan det bety at stedet der de bor, der de gamle jobbene forsvant, forvandler seg til en slum. Men kan det åsså bety at de utvikler samfunnet sitt sånn at folk derfra blir i stand til å gjørra nye, nyttige jobber over Nettet?

- Intelligent teknologi.

Mens fysisk svette var viktig gjennom mye av historia, blir intelligent arbeid det viktigste nå.

Hvem har intelligens?

KVINNENE går nå i de fleste vestlige land forbi gutta i videregående utdanning. I de siste 200 åra har jentene slåss mot å bli SPERRA UTE både fra utdanning og jobber.

Nå oppstår et arbeidsmarked der det blir usynlig hvilket kjønn du har (og faktisk åsså hvilken farge du har: Ei pakistansk jente kan selge arbeidskrafta si på Nettet under navnet Ola Nilsen!) Og der det VIKTIGSTE blir å ha kunnskap! Som jentene holder på å få MEST av.

Er kunnskapene konsentrert om storbyene?

Har ikke folk utover i landet kunnskap overalt? Er det ikke, overalt, noe folk der veit MER om enn alle andre?

Har ikke arbeidere kunnskap, erfaring?

Skal den erfaringa bare hives på dynga når den gamle industrien dør, forsvinne med folk som blir arbeidsløse og pensjonister? Eller skal «noen» (vi?) ta vare på den i et samfunn der kunnskap blir mer viktig enn før?

Hva med DEMOKRATIET?

De svære samfunnsendringene kommer uansett. Vi har ikke noe valg JA eller NEI. Men vi har et valg SLIK eller SÅNN.

Hvem skal STYRE denna utviklinga? Oslo (New York, Tokyo - Bonn og Brussel har lite greie på den)? Skal vi VÆRE MED? Skal vi STYRES - skal alt skylle inn over oss - eller skal vi BESTEMME LOKALT?

dør høyanger?

9 Kunsten

Høyanger inviterte kunstnere. Det syns jeg er lurt. Fordi:

- HVIS det er sånn at gammaldags industri (inklusive tradisjonell koking av aluminium) bare vil gi ubetydelig med jobber i framtida.
- HVIS det er sånn at den nye teknologiske revolusjonen vil bli beherska av menneskelig intelligens, av ideer.
- SÅ er kunstnere interessante, fordi de er skapende folk. Folk med ideer. Og Høyanger lever eller dør med ideer.

Vi går åsså inn i ei tid da kunst blir viktigere. Fordi folk får mere «fritid» - dels i form av mindre slitsomt arbeid, kortere arbeidstid, og dels - er jeg redd for - som arbeidsledighet.

Da trenger vi å tenke over hva vi lever for. For å jobbe? For å knoge? (Stå i kassa på supern, måke veien om vintern, stå på samlebånd, levere post?)

Alt detta er hederlig arbeid, men det må vel værre noe MER? (Eller er det INGENTING IGJEN - blir vi tomme skall, hvis detta arbeidet forsvinner?)

Blir ikke da det viktigste med å værre menneske andre mennesker, naturen og kunsten? (Folk som er religiøse må gjerne få si at det viktigste er å leve for Gud. Men kanskje snakker vi da, egentlig, om mye av det samme?)

Med et endra syn på arbeidet og kunsten vil åsså synet på alt som er rundt oss forandre seg ... Noe som slo meg på Høyanger, er at byen sjøl, og ikke minst de mektige anlegga rundt, sjøl er en slags kunst.

Vi har sjølsagt ikke tenkt sånn. Folk som bygde kraftverka så jo ikke seg sjøl som kunstnere! Men uansett er det de skapte flott dramatisk, historisk enestående. På Røros og i Kongsberg ligger anlegga igjen som skatter etter at kopper og sølv er slutt. Og i den enestående spennende og fantastiske byen Rjukan -

Kan kunstnera åsså tilføre produksjonen i Høyanger no? Det er i hvert fall verdt forsøket!

Om kunst og teknologi veit vi, at teknologisk utvikling aldri (eller sjelden?) har ERSTATTA eldre kunstformer:

- teatret, oljemaleriet, diktet osv. fins i omtrent samma form nå som før år 1800, da dampen kom.

Men de har SKAPT nye kunstformer I TILLEGG:

- fotografiet, seinere filmen, den elektroniske musikken (alt fra Alf Nordheim til Prince), samlinga av hermetisk musikk på boks ...

Hva slags nye kunstformer kan vi vente oss av den 3. industrielle revolusjonen?

- Opplagt former som handler om nye former for LAGRING:

Antologier av all musikk Beethoven spilte, alt vi veit han hørte og alt han kanskje kunne ha hørt? Samlinger av alle romaner i Norge som forteller om griser? Alle bilder av sykler i hele verden fra før år 1950, endra etter typer?

- Billedkunst der datamaskina skaper verdener rundt det («kunstig virkelighet»). Romaner og drama der du er med sjøl og forandrer handlinga, aleine eller sammen med andre (videreutvikling av «dataspill»)

- Men hva med «UFD»? Nye materialer, muligheten til å lage kjempeskulptur av ballonger, luft, damp, lys - sånne ting hadde jeg fabla om før jeg kom til Høyanger. Heldigvis sa jeg lite om dem, for det viste seg at kunstnere som var der, alt var i gang med sånt ...

Ny kunst av aluminium? Klart det er MULIG.

Hva det kan få å si for Høyanger-samfunnet? Det avhenger vel bl.a. av hvor gode ideer folk har?

Uansett kan kunstnera - HVIS de blir riktig BRUKT av lure folk i by'n - værre med på å forandre TENKNINGA i Høyanger sånn at det blir lettere å overleve i neste århundre.

dør høyanger?

10 Avslutningsord til Høyanger-folk

For meg er Norge sånne steder som Høyanger. Usnobbete, små steder med sterkt lokaldemokrati, skapt av bønder, fiskere og arbeiderbevegelse.

Sånt gjør Norge FORSKJELLIG. De og ikke Aker Brygge er hensikten med detta landet. «Hytter og hus, men ingen borgere» Jeg har hjertet mitt der.

Nå står Norge foran ei sosial omveltning som kan bli bortimot like voldssom, og på litt sikt, mye større, enn det siste «store støtet» landet fikk «utafra» i 1940-45 ...

I forhold til den kan vi på den ene sida si, at det KAN gå riktig gærent.

Fx ved at vi først får ei sentraliseringsbølge (nedlegging av post, bedrifter, handel, slutt på distriktoverføringer osv.) fulgt av ei desentraliseringsbølge få år etter!

Og ved at all innføringa av ny teknologi styres av internasjonale storkonsern, uten hensyn til norske nasjonale, sosiale og lokale interesser!

Jeg forestiller meg at detta kan gjørra deler av Norge, både i sentrum og utkant (Finnmarkskysten og Grünerløkka) til «høyt teknologisk slum».

På den andre sida: Akkurat nå er Norge veldig tidlig ute. Vi har bortimot den høyeste private datamaskintettheta i verden. Datanett sprer seg akkurat nå fortere her enn i nesten alle andre land.

Det betyr at mye er uforma ennå. Det går an å komme seg i forkant, prøve å få oversikt over utviklinga, og handle.

MEN det er nødvendig å komma på banen FORT. 2 år er utillatelig lang tid. Å vente 5 år er bortimot sikkert å invitere andre til å gi seg bank!

Til mine fagforeningskamerater:

Dere trenger en diskusjon av FRAMTIDA og JOBBENE. Jeg veit ikke om dere har den alt - i så fall: BRA! Hvis ikke, bør dere starte den så fort som mulig.

Å HA et arbeiderkollektiv - arbeidsfolk som jobber sammen, kjenner hverandre, er organisert, diskuterer - er veldig verdifullt. Dere må bruke det, før utviklinga i verste fall slår det i stykker (dette er skjedd mange andre steder - i Norge og i de rike landa ellers).

Kampen om JOBBER i Høyanger er IKKE tapt. De GAMMALDAGSE

jobbene blir borte - før eller seinere (men det er sjølsagt viktig å slåss for dem lengst mulig!) Kampen for DE NYE JOBBENE - for kollegaer som mister de gamle, og FOR UNGDOMMEN - må begynne NÅ.

Hva slags jobber? Ingen gluping fra utsida kan finne ut det for dere - dere må studere og løse problemet sjæl, lokalt. Å skaffe informasjon og søke råd er lurt. Men dere må finne løsningene.

Aluminium? Tja, kanskje det. Skal det gjørras no med aluminium, er det i hvert fall viktig at dere ser arbeidera som folk med KUNNSKAP, som i framtida skal værre med å gjørra INTELLIGENTE TING med aluminium, ikke bare stå ved bånd og kjøre truck.

Og, forresten: ALLE LURE KLUBBER I NORGE BØR NÅ KOMME SEG PÅ INTERNETT. Alle fagforeninger som vil overleve, må VITE om sånt, LÆRE om det og BRUKE det.

Helst før ledelsen!

Til LOKALDEMOKRATIET på Høyanger:

Framtida for by'n avhenger av at dere tar opp SÅNNE OG ANDRE diskusjoner.

Ikke bare om Verket, men om hele By'n. Hva KAN folk jobbe med i framtida? Hva TRENGS å ta vare på, bl.a. for å unngå et mulig sentraliseringskred? Åssen holde UNGDOMMEN i by'n - gi folk sjanse til å jobbe der, studere der? (Andre plasser fører sånne diskusjoner, og noen har lure løsninger.)

Et nøkkelspørsmål er at i den nære framtida vil NOEN (ikke alle) i mye større grad kunne begynne å VELGE, hvor de FORETREKKER å bo. I så fall: ER HØYANGER ET BRA STED Å BO? Hva er bra med Høyanger? Hva blir det spesielt viktig Å TA VARE PÅ?

Et poeng her er at om 10 år vil Høyanger på mange måter IKKE ligge mindre sentralt enn Oslo og Bergen.

Forresten bør lokaldemokratiet åsså komme seg på Nettet ...

Til MAKTA i Høyanger:

Altså leiinga på Verket, og i Kommunen:

HVIS dere føler ansvar for hele by'n og ikke bare for deres bisniss, MÅ

dør høyanger?

dere hjelpe til med å utvikle diskusjoner om sånne saker.

Jeg trur at vi går inn i tider da det i mindre og mindre grad finnes «ei stor løsning» (ilmenittverk!) Løsning/a/ene blir MANGE folks arbeid på MANGE områder. Det blir bare mulig ved å åpne opp, gi folk muligheter til diskusjon, ressurser.

Aluminiumssymposiet for kunstnere tyder på at noen kanskje tenker sånn? I så fall, lurt.

Prioriteringa tyder på at andre ikke syns det er så viktig? I så fall ikke så lurt.

Til ALLE:

Løsninga ligger i Høyanger. Blant Høyangerfolk. Det ville være spennende, og nyttig for mange andre, om dere får det til.

(Juni - September 1995)

Skal de få kappe hue av arbeiderklassen?

Et innlegg til LO-kongressens nettside 1997

(April 1997)

kappe hue ...

LO-kongressen skal ha teknologidebatt. BRA!

Det som er viktig, er å forstå at en sånn debatt kan bare bli BEGYN-
NELSEN.

Det vi må være klar over, er at HELE arbeidslivet, industrien, økonomien og det norske samfunnet kommer til å forandre seg VOLDSOMT og GRUNNLEGGENDE i de neste 20 åra. Og her trenger arbeidsfolk og fagbevegelsen å komme på banen, hvis våre interesser ikke skal bli overkjørt.

1) HVA VIL SKJE?

Jeg er en gammel radikaler som, etter at jeg ramla ut av gymnaset, tilbrakte ungdommen med å drive med politikk og jobbe på fabrikk.

I de siste (drøyt) ti åra har jeg vært journalist, og etterhvert skrivi mer og mer om data, den kommende industrielle revolusjonen, samfunnet og framtida. I denne sammenhengen er jeg åsså blitt konsulent og mye brukt som foredragsholder, både for dataindustrien og i kommuner, skoler, ungdomsorganisasjoner og fagforeninger.

Inn i dette arbeidet har jeg tatt med meg erfaringene fra den diskusjonen vi hadde i bryggeri- og mineralvannsdivisjonene i Nora Industrier på 80-tallet. Da ville nåværende NHO-leder Leif Frode Onarheim legge ned et flertall av alle store bryggerier og brusfabrikker på Østlandet og erstatte det med et nytt robotbryggeri, der mesteparten av jobbene skulle være vekk. Dette bryggeriet skulle vært færi i 1982.

Vi klarte å stoppe den planen - den gangen - takket være gode diskusjoner og knallhardt arbeid fra klubbene i NNN, som skapte et nært samarbeid seg imellom, med andre LO-foreninger i bransjen, og tilmed med fagforeningene i bransjen av ingeniører, arbeidsledere osv utafør LO. Og sånn redda vi - la oss si en rundt 1000 jobber, for minst 10 år.

Men vi LÆRTE åsså svært mye av den prosessen. Bl.a. at sånne planer som fantes for vår bransje, fantes for ALL næringsmiddelindustri vi visste om, og trolig åsså for all annen industri. Dessuten at de på noe lengre sikt nok ville være umulig å hindre. Det vi fikk, var altså en utsettelse, ikkeno mer.

Som datajournalist har jeg alltid prøvd å se utviklinga fra MENNESKENES synsvinkel, ikke fra maskinenes, og stille spørsmål om hva som skjer med ARBEIDSFOLKA og SAMFUNNET når forandringene kommer. Samtidig har jeg hatt sjangsen til å studere de samme spørsmåla fra "den andre sida": Hva TEKNOLOGENE trur vil skje, hva INDUSTRIEN, INVESTORENE og STATLIGE ORGANER tenker.

Noe av det viktigste jeg har lært om det kan sammenfattes i to punkter:

FOR DET FØRSTE: Nå går det FORT. Ting skjer stort sett FORTERE ENN VI TRUR. Internett, fx har brutt gjennom i Norge mange år før de aller fleste i bransjen trudde at noe sånt skulle få svær betydning i Norge.

Mange mener at "det vil nok ta mange år ennå før vi merker noe" og "nye maskiner har alltid kommi, uten at det har betydd allverden". De tar feil, fordi de UNDERVURDERER hvor RASKT ting skjer nå, og hvor VIKTIG og ALVORLIG det er. DET ER LIVSFARLIG.

FOR DET ANDRE: Mesteparten av diskusjonen nå, handler om TEKNOLOGI og ikke om MENNESKER. UTVIKLINGA SKJER IKKE PÅ ARBEIDSFOLKS PREMISSE. DET BLIR IKKE TATT SOSIALE HENSYN.

Dette æ'kke fordi folk flest som jobber i databransjen - eller i fx deler av offentlig sektor som steller med sånt - er spesielt usosiale. Tvert imot: Jeg møter mengder av skikkelige folk der, som er ganske bekymra over det som skjer.

Men det som definerer debatten der nå, er investeringer, økonomi i betydninga fortjeneste og/eller sparing. Det æ'kke gamle pensjonister på Finnskogen eller i Gamleby'n i Oslo som står på dagsordenen når det skal gjørras datainvesteringer, og heller ikke arbeidsplasser til ungdommer eller familieforsørgere.

PROFITTE styrr datainvesteringene, IKKE demokratiske og sosiale hensyn til folk flest.

Dette må fagbevegelsen gjørra no med. Hvis den skal overleve.

kappe hue ...

2) REORGANISERINGA AV ALT!

Littegrann om hva de svære endringene som er på vei kan bety KONKRET, for folk flest:

Vi står overfor en enorm bunke med spørsmål som gjelder ALLE områder i samfunnslivet, fra demokrati og massemedia til jobber, skolegang, medisin, pensjoner -

ALLE påvirkes av den teknologiske revolusjonen som er igang:

- Skolegangen vil fx måtte endre INNHOLDET sitt grunnleggende, og sikkert også FORMENE. Vil elevene sitte i rekker bak pulter og se på ei tavle der frøken skriver med kritt om Byer I Belgia i 2030, sånn som da jeg gikk på skolen i 1950-åra? Sikkert ikke.

Jeg æ'kke sikker på om vi ville KJENNE IGJEN en skole i 2050 ... kanskje ikke skjønne at unga var på skolen...Noen har ideer om skolen som "flokker av ungdom og lærere og andre med greie på ting, som streifer rundt i samfunnet og deltar i arbeid og løser problemer ... "

- Pensjonisttilværelsen kan bli helt annerledes enn nå hvis vi velger å utvikle - og godta - desentralisert medisin og sosial omsorg. Den (halv)gamle skøytesprinter/legen/solidaritetsarbeideren/sosialisten Lasse Efskin planlegger å lage ei "distribuert sjukehusavdeling" alt i 1998 - der du "er" på sjukehus, og blir overvåka av leger og sjukepleiere, men ligger hjemme i din egen seng.

Efskins distribuerte sjukehus er et eksempel på at teknologien sosialt kan brukes både godt og dårlig:

Det er FINT hvis du sjøl gjerne VIL ligge hjemme, og familien syns det er greit å ha deg der -

Men det er ILLE hvis en råttan, usosial kommune sier: Hallo bestemor, nå har vi ikke råd til å ha senile oldemor på gamlehjemmet lengre, nå må du ta henne hjem, åsså kan du få snakke med en lege på bildetelefon en gang i uka ...

Jeg kunne fortsette lenge med sånne eksempler, men det har vi ikke tid til her. Poenget er at disse mulighetene er IKKE science fiction, men saker som vi kommer til å begynne å se I PRAKSIS i løpet av de nærmeste ti åra. Når det gjelder ARBEIDET, må vi være klar over at det vil bli kraftig reorganisert på flere måter:

- RUTINEARBEIDET på samlebånd og i kontorer er alt teknologisk på vei ut. (Jeg skreiv ei bok om det i 1985, "Grisen før jul", som bl.a. bygde på erfaringene fra trykkeriene. "Grisen" i tittelen er rutinearbeideren i de rike landa - og dere veit hva som skjer med grisen til jul ... Alt jeg skreiv i den boka har vist seg å være svært dekkende.

- MANGEL PÅ ARBEIDSPLASSER er typisk for mange gamle industriland, der rutinejobbene har forsvinni uten at markedet av seg sjøl har skapt tilnærmedesvis like mange NYE jobber. Belgia (særlig Wallonia) er et typisk eksempel på det jeg har studert. Sånn er det åsså i gamle industriområder i England, Frankrike, USA, og nå åsså begynnende i Tyskland og tilmed Japan.

- KONTOR- POST - BANK er utsatte sektorer i de nærmeste åra. Det fins svære planer som det blir investert enormt i, bl.a. fra supermarkedskjeder, som går ut på å få folk til å bestille varer hjemmefra og betale og drive bank over Nett, og på det grunnlaget bli kvitt mengder av jobber.

- FJERNARBEID vil bli viktigere i åra som kommer: Du kan VÆRE et sted, og JOBBE et anna (fx styre stasjoner på bånd av Nordsjøen, som etterhvert vil erstatte boreplattformer, over kabel inne fra land). Sânt fjernarbeid gjør det mindre viktig å bo i et senter for å få jobb - men det betyr åsså at arbeidet ditt på et øyeblikk kan flyttes til andre land der arbeidskrafta er billig, fx India eller Litauen...

- KUNNSKAP og BESLUTNINGER blir typisk for det arbeidet som BLIR IGJEN. Mennesker må gjørra sånne ting som datamaskiner er FOR DUMME til å gjøre - og det er mange, heldigvis. Det kan fx bety å overvåke

kappe hue ...

ei produksjonslinje, ikke for å dra til den samme skruen om og om igjen, men for å gripe inn når det skjer noe uforutsett.

- INFORMASJONSARBEID betyr ikke at "alle jobber med data!" - men det fx at hu som jobba med å SVITSJE telefoner blir vekk. Men hu som sitter på sjefens forkontor og tar telefonene, og sier til MEG at han æ'kke inne, men til DEG at du kommer rett gjennom, hu blir igjen.

En ting fagforeninger og arbeidsfolk som vil overleve trenger å gjøre er det samme som vi gjorde på bryggeriene på begynnelsen av 1980-tallet:

- Få ei oversikt over utviklinga som er i gang på det området der DE jobber, for å skape seg et bilde av åssen det er SANNSYNLIG at DERES jobber vil forandre seg i de nærmeste 5-10-20 åra.

Er du usikker på åssen du går fram for å finne ut av det, så snakk med andre som har gjort den jobben. (Og kjenner du ingen bedre, så kan du godt slå på trå'n eller sende en e-post til meg...)

3) BLIR DET BRA ELLER ILLE?

Når jeg får detta spørsmålet - eller spørsmålet om jeg er bekymra eller forventningsfull, eller om jeg er FOR eller MOT Datarevolusjonen og Utviklinga (og det skjer flere ganger i måneden!) svarer jeg alltid klart og tydelig:

- JA!!!

Ja, jeg er for (mye) av det som skjer. Ja, jeg er mot en hel del. Ja, jeg syns det er VELDIG spennende og ENORMT morro. Ja, jeg ser svære sosiale muligheter til å gjørra ting BEDRE. JA, jeg er svært bekymra over SIDER ved den sosiale utviklinga, sånn som den KAN bli.

Jeg er veldig glad for at datateknologien gir muligheter til KULTUR og KOMMUNIKASJON.

Vi kan se for oss Internett utvikla vidare til verdens største og billigste BIBLIOTEK, der all verdens bøker og kulturskatter og leksika og ordbøker

og kurs i fremmede språk og oppskrifter på god og sunn kake og tegninger av en enkel bu du kan snekre i hagan ligger tilgjengelig for enhver. Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana ønsker å legge ut over 10 000 gamle norske spillefilmer gratis på Nettet, sånn at du kan spille dem i stua di når du vil - Og BIBLIOTEK, KULTUR til alle, er noe fagbevegelsen alltid har vært for.

Internett er dessuten en diger og fullstendig åpen og usensurert DEBATTSIDE, der enhver forening, enhver klubb, enhver fagorganisert åsså kan legge ut SINE synspunkter, be om solidaritet, finne andre i samme situasjon, lynraskt spre informasjon til klubber og foreninger i hele landet - og internasjonalt! - fx i en faglig konflikt, der Dagsrevy'n og Vøge/Dagbla bare skriver dritt om De Griske Fagorganiserte -

Og DEMOKRATISK KOMMUNIKASJON har vært HJERTEBLODET i framveksten av en sterk, solidarisk fagbevegelse. Og i alt demokrati.

Jeg er BEKYMRA over flere ting. Bl.a. over at det som, GRUNNLEGGENDE SETT, gjør at datainvesteringer nå lønner seg, er at du kan erstatte FOLK med MASKINER.

Og det betyr:

- Å sparke folk. Å nedlegge. Å avskaffe jobber.

Roboter på samlebånda, i den typen jobber jeg hadde da jeg var ung. I neste omgang, automatisk bestilling, pengeoverføring osv som tar kontorjobbene, butikkjobbene, fjerner hun som sitter i kassa, han som er på lageret

HVIS alle disse jobbene blei erstatta av ANDRE jobber, fx i helse- og sosialsektoren, i produksjon som nå ikke så lett kan automatiseres (fx byggebransjen) i skole og utdanning, kunst og forskning og miljøvern, osv så var'e kanskje ikkeno å gråte av at kassajobbene og samlebåndsjobbene forsvinner -

Men jeg er redd for at de ikke GJØR det. Ihvertfall så lenge vi ikke har en sosial arbeidsmarkedspolitikk, men "markedet" til Calle Hagen og co skal bestemme alt.

Jeg er åsså redd for at de nye typene jobber, de som blir igjen og de som oppstår, som vil kreve mer kunnskap og andre måter å jobbe på, IKKE vil bli tilgjengelige for mye ungdom som IKKE får opplæring ut fra sitt ut-

kappe hue ...

gangspunkt på skolen. Bertil fra Bærum har datakasse hjemme hos Fadern, men mamman til Anne på Landet sitter i supern og kan ikke sånt, så henger hun med?

Jeg er altså redd for at den alt for dårlige dataopplæringa i skolen skaper NYE OG DYPERE KLASSESKILLER. (Men andre har skrivi om det.)

For å bare nevne NOEN av problemene.

Jeg mener at ei sånn utvikling ikke "må" komme som en følge av den nye teknologien. Men den VIL trolig komme, hvis vi IKKE får en diskusjon om åssen den skal tas i bruk på en måte som sikrer det sosiale sikkerhetsnettet og hvor ungdommen skal få jobb.

4) HUSKELISTE FOR FAGBEVEGELSEN

I sammenheng med dette er det viktig at vi helt i starten holder fast på HVORFOR vi diskuterer. Akkurat om det, fire punkter som det kan være lurt å ha i hue:

I FAGFORENINGER OG INDUSTRI: Den moderne arbeiderklassen - og FAGBEVEGELSEN! - har OPPSTÅTT med industrialiseringa.

På Marcus Thranes tid (rundt 1850) var arbeidsfolk flest fattige bønder, fiskere, landarbeidere og håndverkere. Moderne fagforeninger oppsto først for alvor da industrien begynte å vokse fram, ETTER den tida. Jeg har vært med i en bedriftsklubb (på Schous Bryggeri) som hadde røttene sine tilbake i på slutten av 1820-tallet. Men det de starta på Youngs Bryggeri så tidlig var riktignok ei begravelsekasse, som først mange år etterpå blei ei årtlig fagforening ... Og svært få fagforeninger i Norge har røtter som er SÅ gamle.

Nå ENDRES og AVVIKLES sånn industri i rasende fart. Vi må altså være forberedt på, at VILKÅRA for fagforeningsarbeid ÅSSÅ vil endre seg svært raskt.

II FAGBEVEGELSEN OG NORSK SIVILISASJON: En viktig grunn til at Norge er blitt et så skikkelig land å leve i, for folk flest, er den jobben fagbevegelsen og arbeiderbevegelsen har gjort i de siste 100 åra.

Organiserte arbeidsfolk - i ulike partier og utafør partiene, i fagforeninger og andre slags organisasjoner, har slåss for skolesystemer og folkebiblioteker og sosial boligbygging og kulturtiltak og alle slags sosiale sikkerhetsnett. I og rundt den organiserte arbeiderklassen har det spredd seg en KULTUR som handler om sånne ting. En solidarisk kultur, som handla om å lese bøker og organisere seg og drive dugnad og ta ansvar, for å si det litt firkanta.

Det æ'kke BARE fagorganiserte som har stått for sånt i Norge... mange andre folkelige bevegelser, fra frilynte kristne til bønder og småbrukere, har jobba med mange av de samme virkemidlene. Men de solidariske, politisk bevisste og kulturelt bevisste arbeiderkollektivene har vært den STØRSTE krafta i å forvandle det norske samfunnet i sivilisert retning i vårt århundre.

Hva vil skje med renninga i det norske samfunnet hvis sånne arbeiderkollektiver forsvinner? Jeg mener vi har grunn til å være bekymra, og tenke over hva vi kan gjøre for å forsvare dem.

III TEKNOLOGI OG MENNESKER: Når mengder av ny teknologi strømmer utover i samfunnet, vil noen (ikke minst TEKNOLOGI-SELGERE) alltid si at det betyr at fra nå av MÅ ting omorganiseres på en spesiell måte.

Fx: Nå MÅ Kværner - eller LM Ericsson - eller Hansen på hjørnet LEGGE ned i Lodalen og Arendal eller Hvorsomhelst. For alt anna blir uøkonomisk...

Men i virkeligheta kan ny teknologi alltid brukes på FORSKJELLIGE måter. Apropos sentralisering: SVERIGE har sentralisert mye hardere enn Norge siden 1950-tallet, fordi det var "nødvendig" ... sa de - men er Sverige i en bedre økonomisk situasjon enn Norge idag av den grunn?

De som sier at ny teknologi i seg sjøl bare kan brukes til å organisere arbeid og mennesker på EN måte, er enten uvitende, eller så juger de. De framstiller teknologien som SVARET, men i virkeligheta er den "spørsmålet": Den gjør det mulig å diskutere NYE, ULIKE måter å jobbe på.

Dessuten framstiller de teknologien som noe som MENNESKENE må tilpasse seg til og tjene ... men egentlig blir nå teknologien mer og mer FLEKSIBEL, sånn at det går an å tilpasse DEN mer og mer til hva

kappe hue ...

MENNESKENE ønsker og vil. HVIS VI BESTEMMER OSS FOR DET.

Det er arbeiderbevegelsens og fagforeningenes oppgave å sette MENNESKENE først i forholdet Menneske - Maskin. Dette er det spesielt viktig at vi har med oss, i en situasjon da ny teknologi strømmer på i en fart som aldri før i historia.

IV NOEN VIL BLI KVITT FAGBEVEGELSEN. Akkurat denne situasjonen - med de raske endringene, nyhetene som kommer raskere enn tilmed de proffeste helt klarer å følge med på, osv - ønsker sterke kapitalistiske krefter å BRUKE til å bli KVITT fagbevegelsen.

Gamle jobber blir vekk eller forandres. Gamle arbeidsplasser reorganiseres voldsomt. Det gir et godt påskudd - syns de - til å si at: Nei, disse nye jobbene egner seg ikke for "gammaldagse fagforeninger" -

Folk er jo ikke fast ansatt, fx. Eller de jobber ikke samme sted ... eller ikke i samme firma ... eller de har ikke tradisjonelle jobber med samme arbeidstid, sånn som i "gammaldagse" fabrikker eller kontorer, der folk stempler...eller de har ikke tradisjonell lønn...

Så hva skal man da ha fagforening til?

Internasjonalt ser vi at andelen fagorganiserte i de fleste rike land går NED. Samtidig ser vi, at i en periode da de rike landa som HELHET blir rikere (i hvert fall målt i KAPASITETEN for hva det blir MULIG å produsere av mat, klær, skolegang, hus, kulturtilbud osv) blir arbeiderklassen i de største rike landa statistisk sett FATTIGERE. Mens de RIKE, fx i England, USA og Tyskland, blir RIKERE.

Den nye teknologien, og alle forandringene som kommer med den, blir i denne situasjonen et nyttig påskudd til å GÅ PÅ fagforeningene for å få dem ut av veien.

Og noen skikkelig internasjonale faglig motoffensiv mot det er så vidt jeg kan se ikke kommi igang. Mer enn det: Jeg kan ikke engang se at IDEENE om åssen den skal gjennomføres, har utvikla seg no særlig.

5) SKREM GAMLEGUTTA UT PÅ NETTET!

Det viktigste med diskusjonen av teknologi nå, er ikke at den kommer til veldige ferdige slutninger. Det viktigste er at den KOMMER I GANG.

En av grunnene til det er at VI HAR IKKE ALLE SVARA. Enda verre: vi har ikke engang alle de riktige SPØRSMÅLA...

For vi trenger svar BÅDE når det gjelder STORE, SAMFUNNS--MESSIGE PROBLEMER (sosialt sikkerhetsnett og jobber etter år 2000) og når det gjelder HELT LOKALE SAKER: Hva kan gjørras for å bruke teknologien på en bra måte for arbeidsfolk på min jobb, i min lille hjemkommune -

Samme svar kan'ke brukes overalt. Røst er ikke Oslo. Raufoss er ikke Sjukehus. Butikk æ'kke bryggeri. Mange ting er felles, mange ting er det ikke og krever egen undersøkelse.

For å kunne komme fram til sånne svar, trenger vi FØRST å begynne å diskutere og lære, sånn at vi skjønner situasjonen best mulig: Har ei brukbart fundert mening om hva som kan KOMME til å skje, og finner ut hva det er viktigst å ta fatt i.

Diskusjon, lenge ETTER LO-kongressen, trengs fordi det tar TID å lære nok om situasjonen og diskutere fram gode svar. Diskusjon er åsså viktig, fordi det trengs EKSEMPLER fra andre folk i situasjoner som likner vår egen, som har FÅTT TIL brukbare løsninger.

En av de aller FØRSTE forutsetningene for det, er at fagforeninger og klubber - og flest mulig TILLITSVALGTE og vanlige medlemmer! SJØL lærer seg å bruke et av de VIKTIGSTE teknologiske systemene som nå raskt vil forandre de fleste av jobbene deres:

INTERNETT!

Denne LO-kongressen har lagt ut diskusjon på Nettet for første gang. Det er historisk. Men det avgjørende er at HELE FAGBEVEGELSEN FØLGER ETTER.

Nettet gir sjangsen til å FORTSETTE med en virkelig brei skolering på spørsmål av denne typen.

kappe hue ...

Nettet gir åsså muligheter for å utveksle informasjon om bra eksempler. Finne fagforeninger internasjonalt som jobber med de samme sakene. Etterhvert som medlemmene kommer opp på Nettet: Holde kontakten - begge veier! - med medlemmer som ellers ikke veit så mye om hva de tillitsvalgte driver med. Osv.

I beste fall forestiller jeg meg, at Nettet - klokt og demokratisk brukt! - kan hjelpe til med å veve en tettere, sosialt sterkere fagbevegelse, i ei tid da fagbevegelsen absolutt TRENGER å styrke seg.

Men er ikke datateknologien åsså på mange måter FIENDEN? Truer den ikke mange jobber? Skal FAGBEVEGELSEN altså bry seg om sånt - skal GAMLE, TRAUSTE fagforeningsgubber KASTE BORT TIDA SI på sånt GUTTE-TULL isteden for å drive årtli' fagli' arbe'?

Jo, på en måte er teknologien FI - for Nettet er åsså et viktig redskap for bussniss og informasjon, bl.a. for de som ønsker å bli KVITT fagbevegelsen nå. Hvis de får beholde KUNNSKAPEN om Nettet og BRUKEN av Nettet aleine, så har fagbevegelsen gjort en strategisk kjempetabbe. NETTOPP DERFOR trenger vi dem gamle, trauste faglige gubbene utpå. DEM Å!

Bare det å BRUKE Nettet, ikke minst for litt gamle, stive fagforeningshuer (som hos en del av mine jevnaldrende kompiser som fortsatt sitter i styrer og verv!) betyr ei skolering i seg sjøl. Fordi du blir nødt til å LÆRE litt om åssen en ny verden ser ut - en verden vi MÅ INN I, uansett om vi vil eller ikke!

Derfor håper jeg, at ET av resultatene av teknologidiskusjonen på LO-kongressen blir en ARBEIDERBEVEGELSE for at TUSENER AV NYE FAGORGANISERTE KOMMER SEG UT PÅ NETTET!

Og så kan en MYE MER FRAMSKREDEN teknologidiskusjon høste fruktene av det på NESTE kongress - og i forbunda, og på den faglige grasrota, i åra framover -

Derfor, til slutt, noen paroler for DEN arbeiderbevegelsen:

- **FAGBEVEGELSENS plass er på NETTET!**
- **E-POST-ADRESSER til ARBEIDERKLASSEN!**
- **INTERNASJONAL SOLIDARITET på INTERNETT!**
- **KAMERATER! syng med: Og så MØTES vi PÅ NETTET!**

side 102

Boka består av tre delfiler.

De andre filene kan du hente fra pdf-arkivet.